

sišu, kakor cerkvi primerjeno ljudi v pobožni molitvi móti. Ni davnej kar sim v imenitni romarski cerkvi Marija Pletrovič na Štajarskim tako pohujšljivo orglanje slišal. Treba je pomisliti, de kar se prijetno glasi in rado sliši na plesišu, ni spodobno v sveti hiši pri obhajenju skrivniga spomina našiga odrešenja. Za tega voljo nej si vsakteri šolnik saj toliko orglanja vlasti, de vé razločiti, kakošni glasovi se spodobijo v nemati sercé k molitvi k milimu Bogu, in kakošni zamorejo nogé k plesu omajati. Če zraven tega orglar tudi nekoliko znanosti v petji ima, se bo prijatlam slovenskiga petja še bolj prikupil.

De si pa prihodnji učenik vse te potrebne vednosti pridobi, je potreba večletniga pripravljanja; po mojih mislih po dobro dokončani četerti šoli še dve léti.

Vprašanje je pa: kateri pridni učenec se bo v ta stan podal, ki je pri sedanjih slabih dohodkih z dokaj težavami obdan? in z čim se zamore pripravnik (Praeparand) preživiti, kér starši iz kmetov svojim sinovam, kateri nočejo v duhovski stan stopiti, podpiranje večidel odrečejo?

Na prvo vprašanje odgovorimo, de naprava šol po deželi in poiskanje potrebnih zakladov za spodobno plačilo šolnikov mora biti ena nar pglavitniših skerbí pleviga deržavniga zbora v Beču (na Dunaji). Poslanci! ne pozabite tega in potegnite se, de se bojo dohodki učiteljev po deželi poboljšali. — Gotovo bodo pa tudi starši dobrimu šolniku obilno pomoč za lepo podučenje svojih otrok podarili, brez de bi bil primoran, po beraško lačen trebuh okoli nositi.

Težji je odgovor na drugo vprašanje: Kakó bi se zamogel pripravnik (mladenec v času svojiga izobraženja za šolstvo) preživiti, če mu starši svojo pomočno roko odtegnejo in sicer druge pomoči nima? Primoran si živeža z učenjem po hišah iskati, potratí veliko veliko žlahniga časa, ki mu je silno potreben za lastno omikanje, in takó si ne more do dobriga vsih potrebnih vednost vlastiti, torej ali slab šolnik postane, ali v svojo in celiga ljudstva škodo več lét s pripravljanjem za šolstvo zgubi. Te velike škode mladost in deželo obvarovati, je le mogoče z osnovo kake oskerbilnice za take mladenče. Kakor imamo duhovšnico in Alojzjevše v Ljubljani, takó bi bilo kaj potrebno, ko bi imeli tudi oskerbilnico za pripravnike.

Kaj pa, ko bi naš milostljivi knez nekoliko tacih pripravnikov v Alojzjevše vzeti blagovolili? Lepšiga darú bi svojimu narodu ne mógli podeliti! Od vsih krajev mile domovine bi se takimu pričetniku narodniga omikanja od véka do véka brezkončna slava péla. Dr. Orel.

Vseučiliša nam je v Ljubljani potreba.

Krajncam pa tudi vsim Slovincam sploh v prevdarik.

Vseučiliša (Universitát) *) nam je potreba. To potrebo so spoznali ne le vsi učeniki Ljubljanskih viših šol, temuč tudi učenci modroslovstva (7. in 8. šole). Gosp. Dr. Sporer, vodja Ljubljanskih zdravniških šol in letašnji licealni predstojnik, so sprožili pervikrat to reč 4. dan tega mesca v zboru vodjov in učnikov bogoslovskih, zdravniških in modroslovskih šol, ki so enoglasno sklenili, de naj imenovani gosp. predstojnik naredé pismo, v katerem se ima obširno razložiti korist in potrebo vseučiliša v Ljubljani, katero se bo potem v imenu podpisanih vodjov in učnikov višjih šol poslalo Krajskim deželnim stanovam in Ljubljanski mestni

gosposki, razglasilo pa tudi po celi deželi, de se bojo enake vošila za to napravo povsod izbudile in pripomočki posvetovali, s kterimi bi se ta naprava ustanovila. *) Le po ti poti bi bila družba učencikov v stanu, to za celo deželo koristno in imenitno reč dalje gnati in do zaželjeniga konca doveršiti. — Slavní predstojnik, gosp. Dr. Sporer so sestavili tako pismo, katero je bilo v zboru 11. dan tega mesca od popisanih gospodov skozi in skozi poterjeno in se takóle glasi:

„Naprava vseučiliša v Ljubljani je silno koristna in imenitna reč za celo deželo. Pa le, če združena pomoč ta namen doseči pomaga, se zamore ta naprava vstanoviti. Ako pa ta namen bolj natanjko prevdarimo, se na eni strani velika dobrota te naprave — na drugi pa tudi težave in stroški pokažejo, ktere njeno vstanovljenje in ohranjenje terjá.“

„Kar korist vseučiliša zadene, je očitna kot beli dan za popolno omikanje mladosti v vsih višjih védnostih, narodnimu duhu primerjenih. Lepa priloznost, se domá izučiti in izobražiti, bo vabila sinove dežele po lagljjih potih v šole. Bližnjost staršev in zlahte jim bo polajšala prebivanje v Ljubljani. Razproštena, po ustavi zagotovljena slovenska narodnost, ktera tudi Primorje, nekaj Štajarskiga in Koróškiga obseže in se clo do Hrovaškiga razširja in v vsim več kot en milijon duš obseže, zasluzi in terja to samostojno in popolno napravo, in bo, če le število tistih učencov vzamemo, ki bodo letas osmo šolo dokončali (72 učencov namreč) gotovo dovolj učencov privabila, posebno če pomislimo, de ni v Primorskim, ne v Horvatí, ne v Slavóní take naprave. Poslednjič zapoveduje sedanjí čas z ojrtrim glasam vsakimu narodu, de na poti dušniga napredovanja ne zaostaja, kakoršno narodno omikanje terjá.“

„Ne smémo sicer pozabiti, de taka naprava je le potrebam višjiga omikanja in višji učenosti primerjena, in de imamo še veliko za male šole storiti, ker je še veliko far v deželi še zmeraj brez šol. Tode po novi vladí se bo duh omikanja po soséskah kmalo izbudil in male šole se bojo povsod napravile, ktere se dajo lahko popolno osnovati; ravno zató se morajo pa tudi na tisto stopnjo popolnosti povzdigniti, na kateri si novo izbujeni duh narodnosti s svojo krepostjo pota k téčnimu napredovanju poiskati zamore.“

„Zavoljo pomanjkanja vikših šol pa narod gotovo velike zgube terpi, če bistré glave zavoljo téga svoje omikanje v ptujih deželah in v ptujih jezikiš išejo, svojo imenitnost tam dosežejo in ptujim narodam zapadejo, de tako domačija svoje narboljši móci zgubuje in v svoji dušni dremoti le zunanje spodbáde pričakuje.“

„Koliko je bila Krajska dežela po ti poti slavnih glav zgubila, imamo v pretečenih in zdanjih casih dovolj prič, in ta zguba narodnosti se mora pomanjkanju samostojnih pomočkov šolskiga izobraženja pripisati.“

„Ako se učiliše za obertnost in védnosti v deželi napravi, katero nej se v narodnim duhu in po potrebni pre naredbi dozdanjih malih in latinskih šol osnuje, bodo vikši šole, združene tudi z omikovanjem slovénkiga jezika, vsim stanovam tisto veljavnost dale, ktera vesolno ljudstvo povzdigniti zamore.“

(Konec sledí.)

V kmetijskih rečéh za Ljubljano.

Častiti pisavec v 37. listu Ljubljanskiga ilirskiga lista natisnjeniga sostavka nas je nagovoril, de bi tudi Novice vošilo na znanje dale, „de bi se tista stran Golovca, ki je nad hišami Hradeckitoviga predmestja, obdelovati začéla in de bi si mestna za gospóska po svoji móci prizadela, zadržke

*) Vseučiliše je velika šola, v kateri se vse vednosti duhovstva, zdravništva in pravdoznanstva učijo, kterih mladenec potrebuje, de zamore potem en ali drug stan nastopiti. Vredništvo.

*) Poslanci! ne pozabite za to reč tudi na deržavnim zboru na Dunaji se potegniti! Vredništvo.

vili in se potem veliki nesreči celiga Cesarstva hudobno posmehovali so Cesarja iz Dunaja odpeljali, kér so ga nalagali, de mu Dunajčanje po življenji strežejo. Z vsilo je priletel nek hinavski tihotapec — Bombelj po imenu — nad Cesarja, Jih je s silno nevarnostjo nalagal, in takó Dunaju Cesarja odpeljal, kteriga Dunajčanje kakor svojiga očeta ljubijo, po kterim vse žaluje, naj bo star ali mlad, prost delavec ali premožen mestnik — brez kteriga Dunajčanjem ravno takó, kakor vsim drugim deželam biti ni mogoče!

To je po Dunajskih novicah vzrok undanjih prekucij. Zdej je spet vse mirno. Cesar so pa še zmirej na Tiroljskim, kjer dan na dan vladarske reči práv pridno opravljajo.

Vseučiliša nam je v Ljubljani potreba.

Krajncam pa tudi vsim Slovincam sploh v prevdarik.

(Konec.)

„Desiravno se dandanašnji v slovénkim jeziku vsi razdelki vednost še ne zamorejo obdelovati, kar zavoljo združenja slovénkih deželá z družimi deržavami cesarstva celó celó potrebno ni, se bo pa vunder scasama slovénki jezik toliko omikal in obogatil, de se bo tudi v vikši vednosti vpeljati mogel.“

„Marsikdo bo morebiti rekel, de zavoljo bližnjih vseučiliš v Gradcu, v Inšpruku in na Dunaji noviga v Ljubljani treba ni.“

„Ako so bile pa v téh tudi ne ravno velicih nemških deželah vseučiliša potrebne spoznane, se mora ta potrebnost v Ljubljani timveč spoznati, kér so ljudstvu skozi in skozi slovenskiga naroda zavoljo pomanjkanja domačih višjih šol marsikteri zaderžki na poti, ktere mora premagati, predin zamore k ptujimu ljudstvu v šole iti.“

„Druga stran, ktera pomočke za osnovo in ohranjenje popolniga vseučiliša kaže, razodene zaderžke, ki se le z velikimi težavami premagati dajo.“

„Ako narod potrebnost take naprave spozná, ni več govorjenja v tém, de bi zavoljo še neznanih pomočkov se nič storiti ne dalo. Vladarstvo ali pa ljudstvo jih morate najti, in jih boste tudi našle.“

„V vsih časih so spoznali, de je ljudsko omikanje nar terdnejši steber deržav; zató ga tudi vladarstva podpirajo in v skerb jemljejo. Ako pa vladarstvo dozdej v tem ni kaj preveč skerbí imélo, bo ustava prihodnjič mende kaj več storila.“

„Vladarska denarnica rés v téh tesnih dnévih ne more polniga upanja za to napravo dati. Tode potreba vikšiga in obširnišiga narodniga omikanja sega mogočno v današnje življenje in ravno sedanje vrenje in kipenje zamore in bo tudi svoje snutke izločilo.“

„Imenovaniga pravila, potrebne pripomočke za veči izobraženje naroda vladarstvu v skerb izročiti, se moramo tadaj že zdaj terdno poprijeti, zraven tega pa tudi že zdej za pripomočke skerbeti, ktere zamore dežela tako visokimu namenu v dar prinesti.“

„Téh poiskati, oživiti in lepimu namenu v prid napeljati, de se saj perve stopinje za doseženje tega naména berž ko je moč storijo, je silna in serčna prošnja, ktero upa polna slovenska mladost, ktero vsi učeniki deželnim stanovam, Ljubljanski mestni gosposki, vsim srenjam in slehernimu rodoljubu na serce položé, z upanjem, de ne bodo ne le vsi te prošnje podpérali, ampak de bodo tudi pomočkov iskali, po kterih bi se dala imenitna naprava osnovati.“

Iz zbora c. k. vikšiga učiliša v Ljubljani 11. Véličiga travna 1848.

Dr. Matija Juri Sporer s./r. Juri Zupan s./r. Juri Pavšek s./r. Urban Jerin s./r. Franc Metelko s./r. Dr. Janez Pogačar s./r. Dr. Janez Polc s./r. Dr. Matija Leben s./r. Dr. Janez Semen s./r.

Dr. Janez Čuber s./r. Dr. Leopold Natan s./r. Dr. Franc Šiffer s./r. Dr. Janez Nep. Biacovski s./r. Dr. Bernard vitez Pahner s./r. Dr. Janez Bleiweis s./r. Dr. Krist. Avg. Voigt s./r. Janez Kersnik s./r. Dr. Karl Humel s./r. Dr. Vilhelm Unger s./r. Dr. Anton Šubert s./r. Dr. Anton Jarc s./r. Dr. Janez Nep. Kleman s./r. Anton Pertovt s./r.

Iz Laškiga.

30. dan pretečeniga mesca je naša armada združeno neapolitansko-toškansko armado pri Kurtatoni tako premagala, de je 2000 sovražnikov vjela in 11 kanonov jim vzela. Tako pripovedujejo 3. dan tega mesca iz Verono v Ljubljano prinesene novice.

Tudi naš krajnski regiment je bil blizo te hude pa slavne bitve, v kteri, kakor gosp. oberst Görger pišejo, je pa tudi veliko vojakov naše armade padlo. — Lahy so grozno neusmiljeni ljudjé — v Villafranki so v bolnišnici ležečim ranjenim vojakam avstrijske armade oči izbôdli, nosove, ušesa in še druge dele trupla ker voželjno porezali, in jih potem še le umorili.

Iz Frankforta Majnskiga.

Velkiki zbor v Frankfurtu se je že davnej začel, pa ni še clo nič opravil. Kakor Novice pišejo, se poslanci pomenjujejo in pomenjujejo in pa tudi pričkajo, pa dosihmal še niso mogli nobene reči do konca dognati. Nekteri časopisi zlo zabavljajo čez poslance, iz našiga avstrijskiga Cesarstva poslance, kér pravijo, de so, razun nekterih učenih mož, večidel vsi drugi v politiških vednostih premalo prebrisani ljudjé. —

Poslance biti na velikih deržavnih zborih je težavna reč. Koliko tavžent in tavžent reči mora tak človek vediti, de ga očitno osramovanje ne zadéne. Kako gladko mora govoriti znati, de se mu ne smejajo. — Poslanec mora gotovo več znati, kakor hruške péči!

Iz Hrovaškiga.

Tudi iz Hrovaškiga, kakor iz mnogih družih deželá, nam Novice vedno toliko laží pišejo, de prijatelj resnice na zadnje ne vé, kaj de bi verjél. Nekteri časopisi čertijo posebno bana Jelašića, od kteriga, kar le morejo, protivniga pripovedujejo. Veselilo nas je tedej unidan v občinskim avstrijskim časopisu s krepko besedo iz Zagreba pisano pismo brati, ktero pravi, „de je gerda laž, če kdo terdi, de Njih ekselencija ban Jelašić ni našimu Cesarju serčno in zvesto udan in de misli sebi izročene dežele Cesarstvu odtergati. To je gerda laž. Ban Jelašić neče Madžjaram nič pravičniga vzeti, pa tudi po nobeni ceni ne pripustí, de bi Madžjari njemu izročnim deželam kej vzeli. Ban, vés vnet za čast in blagor svoje domovine, ni dozdej ne nar manjši stopinje storil, de bi je ne bil na znanje dal ali Cesarju, ali Nadvojvodu Francu Korlnu, na kteriga je navkazan. In dosihmal ga niso ne Cesar ne Nadvojvoda še za nobeno reč pokregali, kar tedej kaže, de kar je storil, je práv storil.“

Madžjari so zares čudno ljudstvo. Koliko lét že zatirujejo svoje brate Slovane, brez de bi spoznati hotli, de je to krivica! Oní ne pomislijo, de „kar sebi ne želiš, ne stori tudi bližnjimu ne.“ Bog daj, de bi enkrat spoznali, de narodnost je nar svetejši blagó vsaciga naroda, in de bi se umirili in po bratovsko spravili s svojimi brati! Mirú, mirú nam je silo silo potreba; brez mira ni sreče in blagostanja v nobeni deželi. — nadloga in revšina ste gotovi naslednici nepokoja!

Perva beseda Ljubljanskiga slovenskiga zbora v Ljubljanskim gledišu, 30. dan veliciga travna.

Hvala Bogú! de smo spet enkrat in sicer iz globčine serc mile glase svoje domovine v gledišu péti slišali, — de smo se smeli spet enkrat na glas veseliti po dolgim terpljenji! Slava in hvala Ferdinandu, kí so nam to neprecenljivo veselje dodelili in nas sovražnih